

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МАЛИХ ГРУПАХ СПІВРОБІТНИЦТВА

(на прикладі вищого навчального закладу економічного профілю)

О. Г. Галашова

старший викладач Одеського національного економічного університету,

м.Одеса, Україна

Професійна підготовка майбутніх економістів передбачає використання педагогічних технологій, спрямованих на активізацію творчої, мислительно-пізнавальної і комунікативної діяльності студентів. Творчий потенціал властивий кожній особистості, становить основу для її самореалізації, і завдання викладача — розкрити цей потенціал і сформувати у студентів стійкий мотив для досягнення мети — ефективної взаємодії у професійній сфері діяльності.

Актуальність дослідження полягає в необхідності визначення шляхів для усунення протиріччя між прагненням кожної особистості до самореалізації та складнощами адаптації студентів до специфіки навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Мета дослідження — аналіз та практичне підтвердження ефективності використання технології навчання в малих групах співробітництва для інтенсифікації навчального процесу та самореалізації особистості.

Об'єкт дослідження — процес професійної підготовки майбутніх фахівців з економіки. Предмет дослідження — педагогічні умови, форми і методи, що сприяють успішній самореалізації особистості у вищому навчальному закладі економічного профілю.

Гуманізація освіти передбачає акцент на індивідуальному прийнятті всіх форм і методів навчання, можливості самовизначення особистості, а також диференційований підхід викладача до здібностей, схильностей, рівня навченості студентів.

Студенти, які поступають до вищого навчального закладу, виявляють інтерес до вивчення дисциплін професійного спрямування, але досить часто труднощі, з якими вони стикаються у процесі адаптації до нового академічного та соціального середовища, становлять перешкоди до їх залучення в активну роботу всієї групи. Досить часто виявляється, що базова підготовка студентів дуже слабка: нестача

знань з предметів шкільної програми відбивається на засвоєнні ними нового матеріалу. Зростає розрив між знаннями “слабких” та більш підготовлених студентів: під час заняття у їхній взаємодії виникає напруга, відчуття психологічного дискомфорту. Очевидним є той факт що, за таких умов, внутрішня мотивація до навчання як “сильних”, так і “слабких” студентів знижується.

Як відомо, внутрішня мотивація, зумовлена потребами особистості, дії та вчинки якої базуються на власному виборі, складає основу для самовираження і самореалізації кожної людини. [2, с.77].

Потреба в самореалізації тісно пов'язана із ставленням студентів до знань, до навчання і, на нашу думку, її можна задовольнити тільки при добре забезпеченій мотиваційній основі навчальної діяльності.

Завданням викладача, таким чином, є зосередженість на кожній особистості, створення емоційно доброзичливої атмосфери та використання під час заняття педагогічних технологій, що сприятимуть адаптації кожного студента до нового професійного і соціального оточення.

Особливий інтерес для інтенсифікації навчального процесу представляє навчальне співробітництво в малих групах.

Педагогічна технологія співпраці, яка розробляється з другої половини минулого століття, на сучасному етапі досліджується в працях зарубіжних (М.Дойч, К.Р.Роджерс, Дж.Дьюї, Р.Славін, Р.Джонсон) та вітчизняних (Л.С.Виготський, Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов, Є.І.Пасов, Л.І.Палаєва) учених. Теоретичні позиції авторів, проте, значно відрізняються.

Американські вчені М.Дойч, Д.Джонсон, Р. Джонсон, Р.Славін розглядають співпрацю учнів не окремо, а в порівнянні з суперництвом.

Основна відмінність між співпрацею та суперництвом, за визначенням М.Дойча, полягає в методах і умовах досягнення мети.

У ситуації співробітництва мета досягається індивідом за умови досягнення цієї ж мети всіма окремими учасниками групи. Досягнення мети одним індивідом в ситуації суперництва виключає для інших індивідів досягнення власних цілей. Третя цільова структура — індивідуалізація — це тип навчальних умов, при якому студенти працюють індивідуально і досягають свої цілі незалежно один від одного. [3, с.135].

Беручи до уваги психологічний аспект роботи в різних цільових структурах, М.Дойч з'ясував, що в групах співробітництва студенти відчували себе спокійніше, бесіда носила дружній характер, всі члени групи, були уважні, сприятливі і толерантні до думки один одного.

У групах, що працюють в умовах конкуренції, дії студентів часто носили агресивний характер, були спрямовані на захист власних інтересів, частіше доводилося нагадувати всій групі про поставлені цілі та завдання.

Д.Джонсон і Р.Джонсон підкреслюють, що конкуренція та індивідуалізація на заняттях можуть бути застосовані тільки в контексті правильно організованого співробітництва [1, с.33]. Порівнюючи співпрацю, конкуренцію і індивідуалізацію як можливості підвищення успішності навчання, Р.Славін віддає безсумнівну перевагу співробітництву [2, с.30].

Під час проведення практичних занять у вищому економічному навчальному закладі ми переконалися у ефективності роботи у співробітництві. Зокрема, при вивченні “кейсів” та підготовці до дискусії академічна група поділялася на підгрупи із 3-4 чоловік. Кожна мала група являла собою змішаний тип, на чолі з лідером, одним з “сильних” студентів. Під час роботи лідер координував обмін думками та вирішення питань, спираючись на матеріал, індивідуально підготовлений кожним учасником.

Всі цікаві зауваження, зроблені кожним членом групи, ретельно обговорювалися. Основу спілкування складало вміння критично мислити та реагувати на ідеї інших членів команди, і кожен учасник був вільний у вираженні власного ставлення до змін у напрямі колективної думки та загальних висновків. При цьому слід відзначити, що “слабкі” студенти почували себе більш впевнено, ніж коли вони працювали індивідуально. Під час захисту проектів лідер відповідав на складні запитання, спираючись на спільне рішення всієї малої групи, власний досвід, а також заохочував інших членів команди висловити свою точку зору з окремих питань, надаючи їм можливість висвітлити проблему самостійно. На завершальному, підсумковому етапі оцінки діяльності всіх малих груп лідери відзначали особистий внесок кожного студента у прийняття спільного рішення. При подальшому використанні технології навчання у співробітництві виявилось, що інтерес студентів до навчальної діяльності значно підвищився.

Слід відзначити також поглиблення професійних знань та умінь студентів, і це має свої підстави обміну думками “слабкі” навчаються від “сильних”, “сильні” мають можливість розкрити свій творчий потенціал, передаючи знання та досвід; підтримка оригінальних ідей всіх учасників співпраці дає наснагу кожному з них до нових досліджень та висновків.

Наш практичний досвід підтверджує, що використання педагогічної технології навчання в малих групах співробітництва підвищує ефективність навчального процесу, сприяє самоідентифікації та самореалізації особистості, формуванню мотиву особистих досягнень.

Література:

1. Джонсон Д., Джонсон Р. Методы обучения. Обучение в сотрудничестве. Circles of Learning/ Cooperation in the Classroom. Спб.: Экон. Шк. И др., 2001-253 с.
  2. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. М.: Логос, 2005.- 384 с.
  3. Deutch M. An experimental study of the effects and competition// Hum. Relat. 1997. V. 2. P. 129-152.
- Опубліковано в: Міністерство освіти і науки молоді та спорту України. Міжнародний гуманітарний університет. Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток. Матеріали II-ої Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 лютого 2013 року). Одеса 2013 рік.- 314 стр. – стр.44-47.